

תוכן עניינים

מבוא

סקירת ספרות.....

פרק 1: השפעת המוזיקה על התפתחות הילד

1.1 מה זו מוזיקה?

1.2 השפעת המוזיקה על התפתחות הילד במישור הקוגניטיבי

1.3 השפעת המוזיקה על התפתחות הילד במישור הרגשי

1.4 השפעת המוזיקה על התפתחות הילד במישור החברתי

פרק 2: חשיבות החינוך המוזיקאלי בעיני מבוגרים.....

2.1 הצרכים הפסיכולוגיים הנחוצים לילדים

2.2 המוזיקה כוויסות עצמי.....

מתודולוגיה.....

ממצאים.....

דיון ומסקנות.....

ביבליוגרפיה.....

מבוא

עבודה זו מתמקדת באופן שבו המוזיקה משפיעה על התפתחות הילד בגיל הילדות במישורים שונים ובוחנת את תפקידה של המוזיקה בעיצוב אישיותו ואופיו של האדם. מחקרים רבים הוקדשו לשאלת חשיבותה של המוזיקה, אך מחקרים מעטים בלבד בחנו את נקודת מבטם של ההורים בחינוך המוזיקלי. כמו כן, מתוך סקירת הספרות עולה כי מוסיקה תורמת ועוזרת לשיפור תהליכים קוגניטיביים של הפרט. על מנת כדי לבדוק את אמיתותה של התיאוריה לאור הנראה בשטח, נעשה שימוש בשיטה האיכותנית על מנת לבחון את השפעת המוזיקה על ילדים, לתפיסת הוריהם.

מטרתה העיקרית של העבודה הנוכחית היא לבחון את האופן שבו החינוך המוזיקלי משפיע על התפתחות הפרט בגיל הילדות במישור הקוגניטיבי, הרגשי והחברתי ומעצב את אישיותו, לפי ראות עיני ההורים. שאלת המחקר המרכזית בעבודה זו הינה: כיצד תופסים הורים לילדים את חשיבותה של המוזיקה בחינוך ילדיהם וכיצד תפיסה זו באה לידי ביטוי בעיצוב אישיותם של ילדים? כדי לענות על שאלת המחקר, אתמקד בנקודת מבטם של הורים כמנחים ראשיים האחראים להתפתחות הילד, ואבחן כיצד הם תופסים את מידת חשיבותו של החינוך המוזיקלי של ילדיהם בגיל הילדות, וכיצד הם מעריכים את תרומתה של המוזיקה והשפעתה עליהם.

ישנם הסוברים כי מוזיקה היא לא יותר מאשר חיבור פשוט של צלילים. הם מסכימים אומנם כי מוזיקה מאפשרת להצביע על מאפיינים תרבותיים שונים, להעיד על תקופה מוזיקלית או להבין את התפתחות המוזיקה לאורך השנים, אך הם אינם מייחסים לה את החשיבות הראויה. מנגד, אפשר לומר שהמוזיקה הוכיחה שהיא שפה אוניברסלית ומהווה דיסציפלינה שלמה הנחקרת במסגרת של תחומים ואסכולות שונות, ושהיא מורכבת יותר מאשר סך צליליה.

המוזיקה כשפה אוניברסלית שזורה בחיים עצמם וקשורה בעולם הרגשי. אפשר לתאר אותה כפתח לא מילולי לתקשורת בין אנשים ובין האדם לעצמו. ה"שפה" הזו, כממד חינוכי ותרבותי, היא חלק ממכלול של התפתחויות אבולוציוניות ואינטראקציות טבעיות במהלכן הפרט קולט גירויים ומתפתח דרכם, כמו למשל חוש השמיעה.

המלחין ההונגרי זולטאן קודאי (Kodály) טוען שהחינוך המוזיקלי מתחיל תשעה חודשים לפני לידתו של התינוק, כלומר העובר הנמצא ברחם אמו כבר חשוף לקולות ולצלילים. חוש השמיעה הוא החוש הראשון שמפתח, והעובר מבחין בין קולם של אמו, אביו ואנשים אחרים. במילים אחרות, לצלילים חשיבות רבה והם בעלי השפעה אדירה כבר בשלבי ההתפתחות העוברית.

היום ברור שהחוש אינם מופיעים לראשונה בשעת לידתו של האדם. מחקרים לא מעטים מצביעים על כך שהתינוק בא לעולם עם מוכנות מוזיקלית ביולוגית המוטבעת בו עוד לפני הלידה (רון, 2011). חוש השמיעה מפעיל מערכות שונות ואזורים במוח שיודעים לזהות מיד את גובה הצליל שנשמע, כמו גם ידועה השפעתו של חוש השמיעה על מנגנונים של תפיסה מרחבית וזיכרון, למשל.

פרק 1: סקירת ספרות

1.1. מהי מוזיקה?

מקור המילה "מוזיקה" הוא במילה היוונית "מוסיקי" – האומנות של המוזות – השראה. הפילוסוף היווני פיתגורס, שחי בשנת 500 לפני הספירה, היה הראשון לחקור את המוזיקה. לפי האגדה, פיתגורס הגיע לרעיונותיו על אודות המוזיקה בעת ששמע צלילי פטישים וקישר בין הצלילים לבין משקלם של הפטישים, שיצרו הרמוניה של קולות שנעמו לאוזניו (מייקל, 2003). תלמידיו של פיתגורס צעדו צעד נוסף וסברו שכוכבי הלכת משמיעים הרמוניות של קולות בעת תנועתם במסילותיהם (שושני, 2001).

ביוון העתיקה ידעו להעריך נכונה את השפעתה המוסרית של המוזיקה. "אם יש את נפשכם לדעת את רמת השלטון והמדות של איזון ארץ, האזינו למוזיקה שלה" (גרדנויץ, 1954, עמ' 29). היוונים הפרידו בין המוזיקה ובין תופעות הטבע, וכך ביוון העתיקה חל שינוי בערכים שיוחסו למוזיקה. היוונים לא ראו במוזיקה כוח טבעי המתערב בחיי האדם. הם הכירו בכך שאין לייחס לאמנות זו השפעה על מהלך חייו של האדם אלא רק על עולמו הפנימי, ומתוך כך נולדה ההשקפה שיש בכוחה של המוזיקה להמריץ ולרסן, לחזק ולהחליש, להלהיב למלחמה ולהשכין שלום (גרדנויץ, 1954, עמ' 29).

1.2. השפעת המוזיקה על התפתחות הילד במישורים השונים

בחלק זה תוסבר השפעת המוזיקה על התפתחות הפרט בגיל הילדות במישור הקוגניטיבי, הרגשי והחברתי.

1.2.1 השפעת המוזיקה על התפתחות הילד במישור הקוגניטיבי

הילד נחשף לגירויים עוד לפני לידתו, ולכן המוזיקה (הצלילים) מופנמת בתוכו. האזנה היא פעילות אקטיבית של הבנה, ובמהלכה מתרחשים תהליכים מנטליים רבים. האינטראקציה בין האם לתינוק בתקופה שלאחר הלידה משמעותית ביותר להתפתחות התפיסה המוזיקלית, והיא מתרחשת באופן טבעי ותדיר במצבים שונים בחיי היום-יום (חנן, 2011).

בנקודה זו יש להעיר כי התייחסות נפרדת להתפתחות המוזיקלית היא לגיטימית גם לאור הימצאותה של "אינטליגנציה מוזיקלית" (נתן שחר, 1999). הווארד גרדנר (Gardner) ניסח את תיאוריית האינטליגנציות המרובות, וכלל בה שמונה אינטליגנציות. האינטליגנציה המוזיקלית היא אחת מהן. גרדנר טוען כי האינטליגנציה האנושית אינה עשויה מקשה אחת, אלא, כאמור, בנויה מרצף של אינטליגנציות נפרדות, שכל אחת מהן מתקשרת לתחום חיים אחר. לפי גרדנר לכל אדם ישנה נטייה חזקה יותר לבלוט ולהתמקד בתחומים מסוימים מאשר בתחומים אחרים.

האינטליגנציה המוזיקלית כוללת את היכולת לזהות רכיבי יסוד במוזיקה וצורות מוזיקליות שונות,